

פסק דין

פרופ' אלי לדרמן – יו"ר, אבי עזרא – חבר:

1. זהו ערעור על פסק דינו של סגן הממונה על המשמעת, ד"ר עמית פונדיק, בתיק ד/2015/24 מיום 30 ליולי 2015. המערער הוא סטודנט בשנה רביעית לתואר ראשון בפקולטה למדעי הרוח בחוג לארכיאולוגיה. במסגרת הקורס "כלכלה ומסחר בעת העתיקה" היה עליו להגיש עבודת סיכום או מטלת סיכום בקורס (מעין מבחן בית). מבדיקת עבודתו עלה שהמבוא לעבודה הועתק מוויקיפדיה ללא הפניה כנדרש או כל ציון אחר המעיד על מקורו של המבוא. בנוסף, הסתבר שהמערער עשה שימוש במאמר של רפאל בנבנישתי – "גאות ושפל בדרך הבשמים העתיקה" – אותו כלל ברשימה הביבליוגרפית ואיזכר פעם אחת בעבודה, אך בפועל חלקים מהעבודה הועתקו מאותו מאמר.
2. בדיון בפני סגן הממונה על המשמעת החליט המערער להודות בעובדות ובאשמה והורשע בעבירת הונאה בעבודת בית ובהפרת הוראות, על פי סעיפים 29.3 ו-29.4 לתקנון המשמעת של האוניברסיטה. בגין עבירות אלה נגזר על המערער עונש הרחקה בפועל של שני סמסטרים (סמסטר א' וב' תשע"ו), פסילת הקורס והרחקה על תנאי של שני סמסטרים למשך שנתיים. על גזר דינו של סגן הממונה על המשמעת הוגש ערעור זה.
3. המערער טען בפנינו לקיומן של נסיבות אישיות תריגות אשר מצדיקות הקלה בגזר דינו. המערער סובל ממגבלות רפואיות שונות קשות. הוא נמצא על הספקטרום האוטיסטי וסובל הפרעות קשב וריכוז. בשל מצבו הרפואי הוענקו למערער אחוזי נכות בביטוח הלאומי.
4. לדברי המערער, מגבלותיו הרפואיות הקשו עליו את תהליך הלמידה ואת כתיבת העבודה. אלה בתוספת העדר הדרכה בחוג בו הוא לומד, באשר לנהלים הנוגעים לציטוט מקורות בעבודות אקדמיות בכלל, והדגשת המותר והאסור בשימוש במקורות באינטרנט בפרט, הביאו לחוסר מודעות מצידו לפסול שבהתנהגותו והובילו לביצוע העבירה. המערער הוסיף וטען כי המגבלות הרפואיות גרמו לו לעיכוב משמעותי בלימודיו (הספק של 42 ש"ס בשלוש שנות לימודיו הראשונות), וכל עיכוב נוסף עלול להביא להפסקתם לצמיתות.
5. בית הדין התרשם מהמאמצים הניכרים שהשקיע המערער בניסיון להתגבר על המגבלות הרפואיות מהן הוא סובל, ורצונו העז והמבורך לסיים את לימודיו באוניברסיטה בהצלחה. במהלך הדיון נתשפנו לקשייו האובייקטיביים של המערער והכרנו בחומרתם ובהשפעתם הקשה על מהלך לימודיו. עם זאת, ובדומה לסגן הממונה על המשמעת, אין לנו ספק כי המערער, הלומד שנים רבות במערכות החינוך השונות והוא סטודנט בשנה הרביעית ללימודיו באוניברסיטה, הבין, למרות קשיו, את הפסול בהתנהגותו ואת המשמעות של העתקת חלקים בעבודת הסיכום שהגיש מאתר באינטרנט וממאמרו של מלומד אחר, בלא להפנות למקורות אלה ולציין זאת במפורש (מלבד ציון ברשימה הביבליוגרפית של שם המאמר). עבירת ההונאה, בה הורשע המערער, מהווה הפרה בוטה של סטנדרט ההתנהגות הבסיסי ביותר המצופה מסטודנט באוניברסיטה, אשר ערך היושרה האקדמית נטוע בליבה. אין להסכין עם מצב

בו סטודנט מגיש עבודה המכילה חלקים שאינם פרי עטו, ללא הבחרה לקורא שמדובר בהעתקה מילולית ממקור אחר.

6. לדעתנו, אין במקרה הנדון להצדיק הורדה נוספת ברף הענישה שהוטל על המערער מעבר להקלה שנקבעה בגזר דינו של סגן הממונה על המשמעת. גזר דין זה מקל עם המערער בכך שהרחקה בפועל מלימודים באוניברסיטה היא לשני סמסטרים ולא לשנה תמימה, כדרישת סעיף 30א לתקנון המשמעת. משמעות הקלה זו היא בשניים: ראשית, אם מתקיימים לימודי סמסטר קיץ בחוג בו לומד המערער הוא יוכל להירשם ולהשתתף בהם. שנית, והוא עיקר, הרחקה בפועל לשני סמסטרים בלבד, אינה מחייבת את רישום ההרשעה בגיליון הציונים של המערער (ס' 31.2 לתקנון המשמעת). החלטנו גם לבטל את עונש ההרחקה על תנאי שהוטל על המערער. עונשו של המערער יהא, אפוא, הרחקה בפועל לשני סמסטרים (סמסטר א' וב' בשנת הלימודים תשע"ו), פסילת עבודת הסיכום שהגיש וביטול השתתפותו בקורס "כלכלה ומסחר בעת העתיקה".

7. לסיום, ולמען הסרת ספקות עתידיים באשר למודעות הסטודנטים לאופן הציטוט הנאות של מקורות בעבודות אקדמיות, ברצוננו להמליץ למוסדות האוניברסיטה לפעול להבטחת הדרכה ביחידות הלימוד השונות, בשלב מוקדם ככל האפשר של לימודי הסטודנטים, בדבר השימוש הנכון והראוי במקורות. הדרכה כזו ראוי שתבחיר מהם סימון וציון נכונים של המקור ממנו נלקחו הדברים; וכן תוסיף ותדגיש את ההבחנה בין סינתזה עצמאית, רצויה וראויה של מקורות שונים, תוך ציון והפניה אליהם, לבין העתקה מדברי אחרים, בלא ציון המקור, המהווה מעשה פסול ואסור, המייחס, למעשה, את הדברים למעתיק. נבקש, לפיכך, להעביר העתק מפסק דין זה לעיונו של סגן הרקטור.

פרופ' חנה טרגן:

1. אינני חולקת על קביעת סגן הממונה על המשמעת ד"ר עמית פונדיק כי המערער, סטודנט שנה רביעית לתואר הראשון בחוג לארכיאולוגיה בפקולטה למדעי הרוח, עבר על סעיפים 29.3 ו 29.4 לתקנון המשמעת של הסטודנטים באוניברסיטה בהעתיקו את המבוא לעבודת סיכום בקורס בחירה מהוויקיפדיה כשהוא לא טורח אפילו להפנות למקור זה, ובעשותו שימוש אסור -המנוגד לתקנון - במאמר של חוקר.

עם זאת, וכפי שאפרט להלן עמדתי לגבי העונש הראוי שיש להטיל על המערער שונה מדעתם של חברי למותב, פרופ' אלי לדרמן ומר אבי עזרא כפי שזו הוצגה בדיון בבית הדין לערעורים בענייני משמעת ובפסק דינם. לדעתי, ראוי לתת לנסיבות המקרה משקל מיוחד בענייננו. המערער סובל מהפרעות קשב וריכוז ונמצא על הספקטרום האוטיסטי. יתר על כן, לדבריו, תרגיל המקנה מיומנויות בכתיבת עבודה אוניברסיטאית, נלמד על ידו במסגרת החוג רק בשנה ד' במקביל לכתיבת העבודה דן ובשל מצבו המיוחד לא היה סיפק בידו להפנים כראוי את הידע הרלוונטי וליישמו בכתיבתו.

לפיכך, אני מצטרפת לעמדתם של חברי לבית הדין לערעורים בענייני משמעת המאשרים את העונש שנקבע על ידי סגן הממונה על המשמעת. אולם בנסיבות שפורטו אני סוברת שיש הצדקה להקל עוד יותר בעונשו המערער, ולהמיר את עונש ההרחקה בפועל מהלימודים של אחד משני הסמסטרים מהם הורחק- בעבודות שרות. באשר לשאר רכיבי העונש שיוטל על המערער אני מצטרפת לדעת הרוב.

בדומה לדעת הרוב, גם אני ממליצה לשלטונות האוניברסיטה לחייב את החוגים השונים (בעיקר ב"צד המערבי" של הקמפוס) לקיים תרגיל חובה לכתיבת עבודות בשנה א'. מניסיוני, הידע והפרקטיקה המוענקים בתרגילים הללו משפרים מאד את מיומנות הכתיבה בהמשך הלימודים. בנוסף, אני ממליצה

לחוגים השונים לפעול להענקת עזרה מיוחדת בנושא זה לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים, וזאת מעבר לשעות ההוראה הנדרשות בפועל.

פסק הדין יפורסם ללא שם המערער.

תאריך: 16/11/2015

אבי עזרא

אבי עזרא - חבר

פרופ' אלי לדרמן - יו"ר

פרופ' חנה טרגן - חברה